alzheimer nederland

Meer maatwerk

Van Oldambt tot Roermond

Inhoud

Voorwoord: Meer Maatwerk	4
Denken in mogelijkheden in Hoorn	6
Samen aan de slag in Zwolle	10
Iedereen is welkom in het centrum van Venray	14
Oog voor dementie in de publieke ruimte van Amsterdam	18
Dementiebeleid Molenlanden in kaart	22
De dag besteden in Putten	26
Naaldwijk biedt online ontmoetingspunt tijdens corona	30
De Roermondse aanpak	34
Mensen met dementie doen zo lang mogelijk mee in Oldambt	38
Nawoord	42
Colofon	43

Voorwoord

Meer maatwerk

Gemeenten staan voor een groot aantal opgaven. We vinden het belangrijk dat de mens hierbij steeds een centrale plek inneemt. Bijvoorbeeld als het gaat om inwoners met dementie. In 2040 zal in Nederland het aantal mensen met dementie verdubbeld zijn naar ruim een half miljoen en dat heeft een impact op elke gemeente. Het overgrote deel daarvan woont immers thuis en is aangewezen op zorg en ondersteuning vanuit de gemeente. En de betrokken en gedreven mantelzorgers die het langer thuis wonen mogelijk maken verdienen ook onze steun.

We hebben dus een mooie opdracht en gelukkig gebeurt er al veel. Maar we kunnen nog meer doen en vooral van elkaar leren.
De verhalen in dit boekje laten zien wat gemeenten kunnen betekenen voor hun inwoners met dementie, mantelzorgers én professionals.

Maar dan wel vanuit het perspectief wat mensen met dementie echt nodig hebben. Maatwerk dus.

Tijdens corona hebben we veel voorbeelden gezien van creativiteit en maatwerk. Gemeenten hebben de handen ineen geslagen met welzijnsorganisaties, casemanagers dementie, ondernemers en vele anderen om een alternatief te bieden wanneer ondersteuning wegviel. Het was mooi om te zien wat er mogelijk is door van elkaar te leren. Al deze initiatieven hebben op zijn minst één ding met elkaar gemeen: maatwerk als uitgangspunt. En dat maatwerk is niet alleen gerelateerd aan corona. Dat laat dit boekje wel zien. Maatwerk is voortdurend nodig. Maatwerk bij het vinden van passend vrijwilligerswerk voor mensen met dementie. Maatwerk wanneer de dagbesteding niet langer fysiek kan plaatsvinden. Of maatwerk bij passende zorg voor mensen met een migratieachtergrond. De voorbeelden zijn talrijk en gemeenten kunnen veel van elkaar leren.

In 2018 nam ik als voorzitter van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) de Focusbrief Dementie voor gemeenten in ontvangst. Hierin zijn voorstellen opgenomen om de zorg en ondersteuning thuis te verbeteren voor mensen met dementie. Veel gemeenten zijn hiermee aan de slag gegaan en hebben goede stappen voorwaarts gezet. Ik hoop dat dit boekje ertoe bijdraagt dat gemeenten nog meer gaan inzetten op maatwerk en flexibiliteit en steeds oog voor de mens houden. En dat we niet meer praten over opgaven en uitdagingen, maar over inwoners met dementie die op een fijne en menswaardige manier mee kunnen blijven doen. Thuis en in de gemeente.

Jan van Zanen
Voorzitter Vereniging Nederlandse Gemeenten

Frans van Wegen en Ingrêthe Karsten

Denken in mogelijkheden in Hoorn

In de oude haven van Hoorn staat Frans van Wegen op de steiger wijds te gebaren. Als echte 'Horinees' is hij geboren en getogen in Hoorn en geeft hij af en toe rondleidingen door de stad. Van Wegen is daarnaast actief bij DemenTalent, een project dat mensen met dementie in hun kracht zet. Ingrêthe Karsten, projectleider DemenTalent bij MEE & De Wering, en Nanda Leeuw van Stichting Netwerk, vertellen samen met Van Wegen over hun dementievriendelijk Hoorn.

Een goede klik

DemenTalent is een landelijk project, waarbij wordt uitgegaan van wat mensen met dementie nog wél kunnen. Karsten: "Sommige gemeenten doen meer met dagbesteding, in Hoorn is het project een samenwerking tussen diverse zorg- en welzijnsorganisaties. Zo zijn er deelnemers bij voetbalclubs, kringloopwinkels en stadslandbouw. De vrijwillige begeleiders worden door ons getraind op het gebied van dementie." Van Wegen heeft via DemenTalent bij een kringloopwinkel gewerkt en voorlichting gegeven op middelbare scholen. "Op school kreeg ik soms heel emotionele reacties op mijn verhaal. Dat raakte me heel erg. Ik vind het mooi dat ik daarover in gesprek kan gaan."
Nu gaat hij elke week naar de dagbesteding op een zorgboerderij. En ook dat is een perfecte match. Van Wegen: "Dat had ik als stadsmens niet gedacht! Daarnaast staat er in de stal een biljarttafel, ook niet verkeerd." Karsten gaat altijd mee naar de eerste kennismaking, om te kijken of er een klik is. "En als die er niet is, kijken we gewoon even verder naar een geschikte plek. Het is echt maatwerk."

Wat er nog wel kan

Het uitgangspunt van DemenTalent is om te kijken naar wat er nog wel kan. En dat is in het geval van Van Wegen nog heel veel. Niet al-

leen leidt hij mensen rond door het historisch centrum, hij is ook actief bij de zorgboerderij en heeft in december een heel speciale hobby: Sinterklaas spelen! Met de stoomboot komt hij aan in de haven van Hoorn. “Dat is zo ongelofelijk leuk om te doen. Daar stop ik niet mee totdat ik letterlijk van het paard val!” Van Wegen is heel actief en wandelt veel. “Ik kan me voorstellen dat als dat niet meer gaat, dat ik dan een maatje moet zoeken. Maar nu hoeft dat nog niet.” Karsten: “Niet iedereen kan nog zoveel als Frans, maar dat maakt ook helemaal niet uit voor DemenTalent. Samen kijken we waar de interesses liggen en wat daar goed op aansluit. Met als doel: mensen met dementie nemen deel aan de maatschappij. Want vaak is er nog heel veel mogelijk.”

Samenwerking als uitgangspunt

Bij Stichting Netwerk is Nanda Leeuw verantwoordelijk voor het project Onvergetelijke Ontmoetingen, vrijetijdsbesteding voor mensen met dementie. “De nadruk ligt niet op de ziekte dementie maar op een gezellige ontmoeting. Mensen begrijpen elkaar en steunen elkaar. Daarnaast zijn alle medewerkers in onze organisatie getraind op omgang met mensen met dementie.” Stichting Netwerk voert welzijnswerk uit voor de gemeente Hoorn. “De gemeente voert de regie en de uitvoering ligt bij de ketenpartners. Daar zit MEE & De Wering bij, maar bijvoorbeeld ook de casemanager dementie is vertegenwoordigd. Zo weten we elkaar makkelijk te vinden!”

Niet aan de zijlijn

Karsten bevestigt dat de samenwerking met de gemeente heel prettig verloopt. “Projecten als DemenTalent en Onvergetelijke Ontmoetingen worden gefinancierd vanuit de Wmo en zijn daardoor heel laagdrempelig, iedereen mag zich aanmelden.” Zowel Karsten als Leeuw benadrukt dat de belangrijkste rol van de gemeente het bevorderen van samenwerking is. “De gemeente hoeft niet zelf het wiel uit te vinden, maar kan wel zicht houden op alle initiatieven en zorgen dat zij elkaar weten te vinden.” Elke gemeente kan DemenTalent op maat organiseren, maar de overkoepelende insteek is volgens Karsten: “Kijk goed naar de persoon, kijk wat mogelijk is, zodat mensen niet aan de zijlijn komen te staan. Op basis daarvan kan binnen de gemeente worden gekeken wat het beste past.”

Meer weten over DemenTalent?

Een kijkje nemen bij DemenTalent Hoorn?

Nanda Leeuw

Jan Heining en Güler Cumert

Cultuursensitieve zorg

Samen aan de slag in Zwolle

Samen aan de slag met cultuursensitieve zorg in Zwolle. “Dat is nodig, want er is een groot verschil in het zorgaanbod van zorg- en welzijnsorganisatie en de zorgvraag vanuit de ouderen met een migratieachtergrond”, geeft Güler Cumert, coördinator mantelzorg bij ZwolleDoet! aan. Samen met Hogeschool Windesheim heeft ZwolleDoet! onderzoek gedaan naar de drempels waar mantelzorgers van mensen met dementie met een migratieachtergrond tegen aan lopen. “Voor deze groep is het vragen om hulp moeilijk. Er is veel schaamte en nog niet veel kennis over de ziekte dementie.”

Persoonsgerichte zorg

Om voorbereid te zijn op de groeiende groep oudere migranten met dementie en om kwaliteit van zorg voor iedereen te kunnen bieden, ontstond in de regio Zwolle de wens om een regionaal netwerk voor cultuursensitieve zorg en dementie op te richten. “Cultuursensitieve zorg gaat verder dan alleen een drempel in taal oplossen. Het gaat ook over voorkeuren in het eten of feestdagen en je bewust zijn van je eigen culturele bril. Het gaat om luisteren naar de wensen van de persoon met dementie en de familie en om de kracht van persoonsgerichte zorg. Onder leiding van Hogeschool Windesheim komen alle betrokkenen regelmatig samen via het netwerk, zo kunnen we veel van elkaar leren”, aldus Cumert. En het gaat verder: samen hebben de zorg- en welzijnsorganisaties en de gemeente Zwolle een manifest ondertekend om cultuursensitieve zorg in de praktijk te realiseren.

De coördinator en het betrekken van de doelgroep zijn succesfactoren

Jan Heining, voorlichter en belangenbehartiger van Alzheimer Nederland in de regio, vult Cumert aan: “Door het manifest houdt de gemeente Zwolle vinger aan de pols. Zien we al vooruitgang? Wat is er nog nodig? En om de gemaakte afspraken en doelen op het netvlies

te houden van alle ondertekenaars, is er een coördinator aangesteld. De coördinator legt de lijnen tussen alle betrokkenen en zorgt voor continuïteit. Nu staat het Netwerk Cultuursensitieve Zorg en Dementie als partner voor de gemeente. En dat heeft meerwaarde. Voor de gemeente is het belangrijk dat er een plan van aanpak is om de zorg cultuursensitief te maken en continuïteit te waarborgen. Betrek hierbij migranten bijvoorbeeld via een klankbord. Ook hiervoor maakt de coördinator zich sterk."

Er zijn meerdere uitdagingen

Heining "Als we kijken naar een aantal uitdagingen, is de eerste het bieden van ondersteuning. Maar hier gaat een uitdaging aan vooraf, namelijk dat we weten welk aanbod de ondersteuningsvrager nodig heeft. Pas dan kunnen we het ook daadwerkelijk aan gaan bieden. Dan is nog de vraag, kunnen de ondersteuningsvragers het ook vinden. En daarvoor is kennis over de ziekte en de vormen van ondersteuning nodig ." Cumert voegt toe: "De mantelzorger denkt regelmatig dat vergeetachtigheid of elkaar niet begrijpen komt door het ouder worden of bijvoorbeeld een gehoorprobleem. Dementie is een onbekende term bij de meeste ouderen met een migratieachtergrond". Heining: "Probeer dan maar eens ondersteuning te vinden, als de term dementie bij jou niet bekend is! Het is een combinatie van meer kennis en het bieden van passend aanbod."

Sleutelfiguur

De informatiebijeenkomsten die ZwolleDOET en Alzheimer Nederland organiseren zijn aangepast op de doelgroep. Heining: "We hebben de trainingen vertaald in het Arabisch, Turks, Perzisch, Koerdisch etc. Maar om de gemeenschap binnen te komen, moet je echt een ingang hebben; een sleutelfiguur. Cumert heeft een breed netwerk met cruciale mensen en die benaderen we dan samen. Naast het netwerk voor cultuursensitieve zorg doen we nog veel meer binnen het welzijnswerk. We hebben vertaalmaatjes, een buurtkamer in samenwerking met WijZ Welzijn voor ouderen met een migratieachtergrond en een ondersteuningsgroep voor mantelzorgers. Lotgenotencontact is namelijk erg belangrijk. Zo leren we van elkaar, ook in de omgang met iemand met dementie."

Toekomstperspectief

Cumert ziet een aantal vervolgstappen: "We willen graag de voorlichtingen samen met Alzheimer Nederland uitbreiden naar meer talen en meerdere gemeenschappen kennis bieden over dementie. Zo is de casemanager bijvoorbeeld nog onvoldoende bekend bij ouderen met een migratieachtergrond. Terwijl juist bij hen hulp nodig is in het vinden van ondersteuning. Daar moeten we echt nog hard aan werken! Samen met de casemanager dementie en Alzheimer Nederland lijkt het mij mooi om bijeenkomsten met families te organiseren. Zodat ook de familie betrokken en op de hoogte is."

EN BLIJER?
20.10
maekato
Open atelier
Ontmoetingspiek
Buitenactiviteiten
Twistvliettuinen
'Klimaat' en 'Leven met water'

Monique Janssen

Centrumondersteuner verward gedrag

Iedereen is welkom in het centrum van Venray

In het centrum van Venray is iedereen welkom. Dat is zowel een feitelijke constatering als een gezamenlijk succes van ondernemers, gemeente, Dementievriendelijk Venray, de politie en zorginstellingen. De verbindende factor tussen al deze organisaties is de centrumondersteuner, sinds 2018 een vast onderdeel van het straatbeeld van Venray. Centrumondersteuners Rob Berhitu en Niels de Klerk van Secutor Security, ervaringsdeskundige Eric Seuren en beleidsadviseur Monique Janssen zijn enthousiast.

Gastheer en aanspreekpunt

Monique Janssen, beleidsadviseur maatschappelijke ontwikkeling bij de gemeente Venray, vertelt hoe het initiatief tot stand is gekomen: "De ondernemers van het centrum merkten dat er vaak een incident was met mensen met verward gedrag. Dat is in Venray niet heel verrassend, want we hebben veel instellingen en ambulante woonvormen. Ook dementie speelt een rol. Ondernemers en klanten vinden het vaak lastig om met verward gedrag om te gaan. Door een subsidie van ZonMw konden we met de pilot van start." De centrumondersteuner biedt hulp aan mensen die verward of onbegrepen gedrag vertonen. Ook is hij of zij aanspreekpunt voor ondernemers en klanten in het centrum van Venray.

Een veilige omgeving

Niels de Klerk en Rob Berhitu van Secutor Security zijn een bekend gezicht in het centrum van Venray en heten iedereen welkom in hun 'huiskamer'. Dit is de plek waar mensen die verward gedrag vertonen even apart genomen kunnen worden, in een veilige omgeving. Berhitu: "We gaan met de mensen in gesprek en bieden ze iets te drinken aan. Zo voelen ze zich veilig. Wij veroordelen niemand, iedereen verdient het om naar geluisterd te worden." Secutor Security is gespecialiseerd in zorgbe-

veiliging. De Klerk is vanaf het begin bij het project betrokken en ziet dat de aanpak succes heeft: “Het draait allemaal om maatwerk en de mensen leren kennen. Het is heel waardevol dat wij vanuit onze achtergrond als beveiliger zo’n maatschappelijke rol kunnen vervullen.” Janssen vult aan: “De centrumondersteuner is onderdeel van de winkelstraat en gaat in gesprek met mensen die verward gedrag vertonen en winkeliers die vragen hebben. Op basis daarvan schakelt de centrumondersteuner met gemeente en zorginstellingen.”

Ervaringsdeskundigheid

Eric Seuren is betrokken bij het project als ervaringswerker. Vanuit zijn expertise adviseert hij de centrumondersteuner. “Het is zo waardevol als iemand die verward gedrag vertoont even wordt aangesproken: Hoe gaat het met je, kan ik iets voor je doen? Ik begrijp dat dat lastig is, daarom is het goed dat de centrumondersteuner er is om op een rustige plek even om gesprek te gaan.” Seuren vindt dat het succes van de centrumondersteuner schuilt in een gedeelde verantwoordelijkheid: “Het is niet alleen een taak van de gemeente, maar ook winkeliers, zorginstellingen, politie en burgers moeten betrokken zijn.” Janssen vult aan: “Ik ben heel enthousiast over de inzet van ervaringsdeskundigen. Zij kijken met een andere bril en attendeerden ons op bijvoorbeeld de bejegening. Ook hebben ze meegedacht over de kleding. Zo kwamen we tot de conclusie dat het beter werkt als de centrumondersteuner normale kleding draagt, en geen uniform.”

Tip voor de gemeente

De centrumondersteuner is de spin in het web tussen de politie, gemeente, zorginstellingen en de wijk. Berhitu: “We hebben een vaste kern aan mensen die we vaker terug zien komen. We kennen hen bij naam, weten waar ze wonen en wat hun achtergrond is. Sommigen komen van een psychiatrische instelling, of hebben een verslaving. Maar we zien ook mensen met dementie. Dan maken we even een praatje om te kijken hoe het gaat en of we kunnen helpen.”
De Klerk: “Mensen met beginnende dementie wonen vaak gewoon nog thuis. Dan is het soms ook best lastig om erachter te komen waar iemand vandaan komt. Daarom hebben we er bewust voor gekozen om het kantoor als huiskamer in te richten, zodat mensen een huiselijk gevoel krijgen.” Janssen sluit af met een tip voor andere gemeenten: “Het is belangrijk om goed in beeld te brengen wat er speelt. Daarna moeten alle partijen betrokken worden. Denk aan zorg- en welzijnsorganisaties, de regionale afdeling van Alzheimer Nederland, de politie en ondernemers. En het belangrijkste is om een ervaringsdeskundige mee te nemen in het hele proces. Dat is een ontzettend waardevolle aanvulling.”

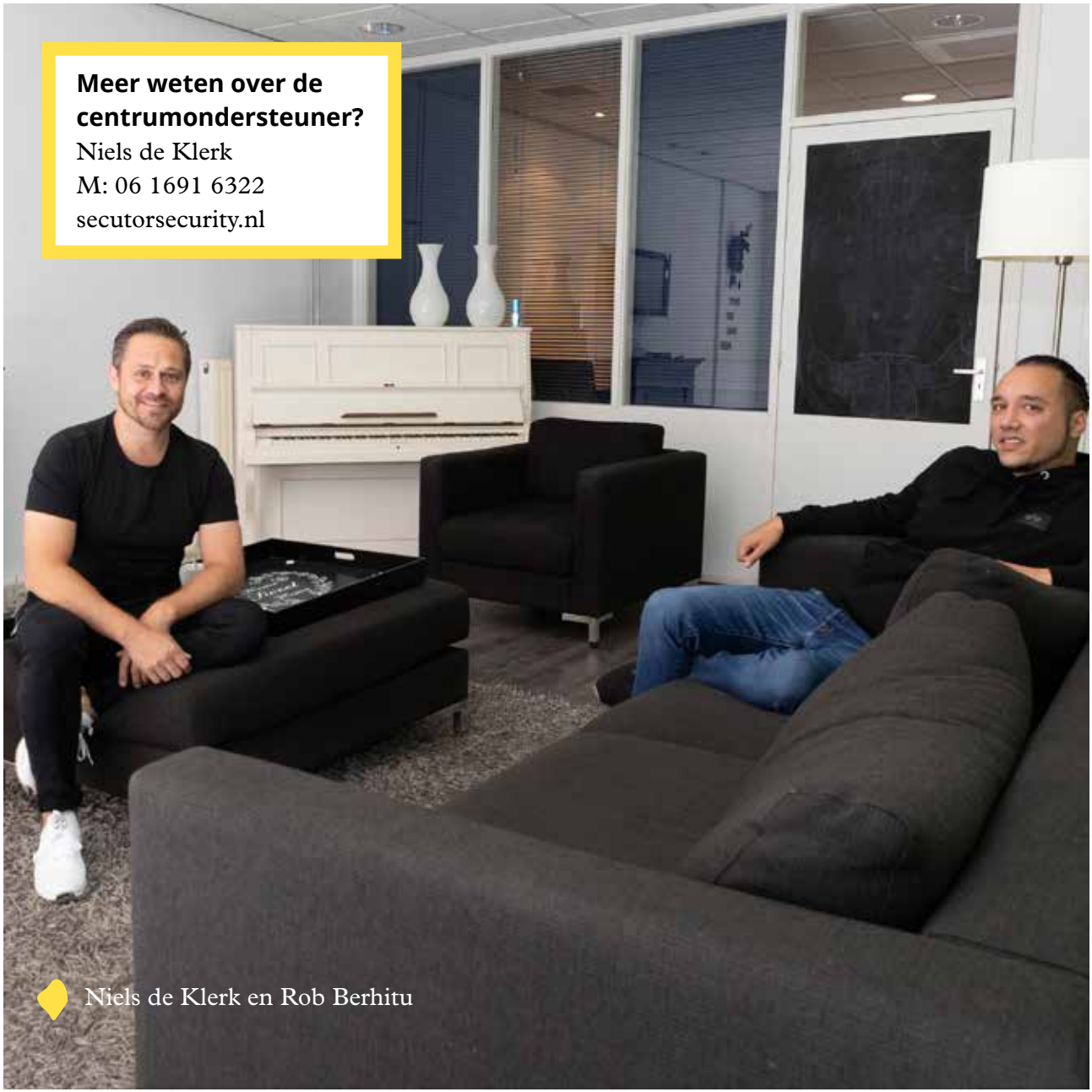

Meer weten over de centrumondersteuner?
Niels de Klerk
M: 06 1691 6322
secutorsecurity.nl

Niels de Klerk en Rob Berhitu

Henri Snel en Silvy Ramsche

Boodschappenroute Amsterdam-Zuid

Oog voor dementie in de publieke ruimte

Het is een komen en gaan van mensen in het Odensehuis in Amsterdam-Zuid. Zelfs in coronatijd schuiven er gezellig een paar deelnemers aan bij het gesprek met architect Henri Snel, deelnemer Silvy Ramsche en beleidsmedewerker Andor Kwee van de gemeente Amsterdam. Het Odensehuis in Amsterdam-Zuid is dé ontmoetingsplek voor mensen met dementie uit de buurt én het startpunt van de Boodschappenroute.

De Boodschappenroute loopt van het Odensehuis naar het winkelcentrum aan de Stadionweg. Deelnemers van het Odensehuis gingen vaak niet mee als er even boodschappen werden gedaan, omdat het lastig was om de weg te vinden. Een samenwerking van stadsdeel zuid, Alzheimer Architecture, BuurtUp, Natural Media Experts en een communicatieadviseur heeft onderzoek gedaan naar een wandelroute van het Odensehuis naar het winkelgebied. Deelnemer Silvy Ramsche woont zelf vlak bij het winkelcentrum. “De boodschappenroute heb ik nog niet nodig om mijn weg te vinden!” Maar ze herkent wel wat Henri Snel vertelt over het belang van de inrichting van de publieke ruimte: “Ik vind het heel mooi dat er op deze manier rekening wordt gehouden met mensen met dementie.”

Een wereld te winnen

Henri Snel is al jaren betrokken bij het Odensehuis en, als oprichter van Alzheimer Architecture, bij onderzoek naar ‘dementievriendelijke inrichting’. Daar valt nog een wereld te winnen. “Toen ik op zoek ging naar een geschikt verpleeghuis voor mijn moeder die Alzheimer had, schrok ik van de inrichting van sommige verpleeghuizen. Zo donker! Daarom zijn we begonnen met onderzoek naar de impact van omgeving op de kwaliteit van leven.

Mensen met dementie zien de wereld anders dan anderen: kleur, licht en bijvoorbeeld patronen hebben een grote impact op hen." Daarnaast benadrukt Snel het belang van samenwerking tussen gemeenten en onderwijsinstellingen om onderzoek naar een hoger niveau te tillen: "Betrek onderwijsinstellingen bij dit soort initiatieven! Zo krijg je meer grip op waarom en hoe je iets opzet, en kun je reflecteren en leren."

Simpel en herkenbaar

De Boodschappenroute is nadrukkelijk samen met mensen met dementie ontworpen. Snel: "Je moet mensen met dementie serieus nemen en naar hen luisteren om erachter te komen wat werkt." Op stoeptegels is de route aangegeven. Snel: "Naarmate we ouder worden kijken we meer naar de vloer dan dat we om ons heen kijken. Daarom is een stoeptegel een goede plek voor de markeringen van de route." De logo's zijn simpel en herkenbaar, en bij oversteekplaatsen wordt opgeroepen om goed op te passen. Uiteraard moest er bij het plaatsen van de tegels rekening gehouden worden met de regels van de gemeente, zo is bijvoorbeeld milieuvriendelijke verf gebruikt. "Daarom is het handig als de gemeente direct betrokken is, zodat dit soort dingen niet pas achteraf blijken", aldus Snel.

Betrokken bij de buurt

Andor Kwee van de gemeente Amsterdam was als gebiedsmakelaar betrokken bij het project. De gebiedsmakelaar houdt zicht op wat mensen in de buurt belangrijk vinden. "Eigenlijk zijn dit soort initiatieven voor de gemeente heel eenvoudig: je moet vooral betrokken en geïnformeerd blijven. We hebben het gesprek gevoerd met het Odensehuis om te kijken waar zij mee bezig waren en zo kwamen we bij de Boodschappenroute. Als de gemeente weet wat er speelt in de wijk en actief vraagt wat er nodig is, is het vaak zo geregeld. Mensen in de wijk weten vaak zelf heel goed wat er nodig is. Als gemeente kijken we vooral waar we kunnen ondersteunen."

Interesse in de boodschappenroute?

Andor Kwee

André Schoonderbeek, Joep Koch en Menno Keller

Dementiescan in de gemeente

Dementiebeleid Molenlanden in kaart

Belangenbehartigers André Schoonderbeek en Joep Koch houden twee keer per jaar de spiegel voor bij gemeente Molenlanden als het gaat om het dementiebeleid. Ze gebruiken hiervoor de Dementiescan van Alzheimer Nederland. Koch: “De Dementiescan is een gesprekstool waarmee belangenbehartigers van Alzheimer Nederland samen met de gemeente in gesprek gaan over het dementiebeleid van de gemeente.”

Vooruitgang in kaart

Koch en Schoonderbeek hebben de Dementiescan samen gemaakt. Zij ervaarden dat het tijdens de gesprekken met de gemeente fijn is een houvast te hebben. Een gesprekslijn die continuïteit in de gesprekken over de tijd heen biedt en daarmee een duidelijk overzicht geeft van de relevante thema’s voor een dementievriendelijke(re) gemeente. “De Dementiescan geeft dit”, aldus Schoonderbeek. Beleidsadviseur Sociaal Domein van de gemeente Molenlanden Menno Keller kan dit alleen maar bevestigen: “De scan heeft ook mij enorm geholpen. Ik zit met andere partners in een werkgroep voor kwetsbare ouderen, zoals de zorg- en welzijnsorganisaties, de GGD en beweegcoaches. De Dementiescan helpt bij het stellen van doelen en het evalueren van onze aanpak. Ook wordt vooruitgang die we met elkaar boeken duidelijk en inzichtelijk door de handige spinnenwebgrafiek. In het begin wist ik niet zeker wat de belangenbehartigers van Alzheimer Nederland ons konden bieden, maar door hen en door de Dementiescan is gemeente Molenlanden een stuk dementievriendelijker geworden. We hebben nu als werkgroep de neuzen dezelfde kant op.”

Overzichtelijk meetbaar

Schoonderbeek: “De thema’s waar de Dementiescan naar kijkt zijn respijtzorg, deskundigheidsbevordering, een dementievriendelijke

gemeente, dementiebeleid, casemanagement dementie, mantelzorgondersteuning en kennis van de problematiek. Ieder thema heeft een aantal gespreksonderwerpen en samen met de gemeente bepaal je wat de stand van zaken is. Zo krijg je een score per thema dat in een spinnenwebgrafiek wordt weergegeven. Deze score is ook te vergelijken met het landelijke gemiddelde." Keller: "Heel overzichtelijk dus. Ik weet meteen waar de gemeente nog extra aandacht aan moet geven en op welke onderwerpen we het goed doen. De belangenbehartigers hebben natuurlijk ideeën hoe het beter kan."

Partnerschappen opbouwen

Koch: "Nog een extra bijkomend voordeel aan de Dementiescan is dat het voor beleidsadviseurs of wethouders makkelijker is om andere partners in de gemeente mee te nemen in het proces." "Dat is zeker waar. Door verbeterpunten aan het licht te brengen, kunnen verbindingen in de gemeente worden gelegd. Het helpt ons om de ondersteuning van en informatie over dementie goed te delen, zeker ook als er bijvoorbeeld een nieuwe partner in de lange keten van dementiezorg komt", geeft Keller aan. Keller raadt alle gemeentes aan om met de belangenbehartiger van de regionale afdeling van Alzheimer Nederland om de tafel te gaan zitten en samen de Dementiescan te bespreken. "Je leert ontzettend veel en je kan focus brengen in het beleid voor mensen met dementie en hun mantelzorgers. Tegelijkertijd zie je ook hoe andere gemeentes aan de slag zijn gegaan, want daar weten de belangenbehartigers veel van af. Goede voorbeelden verspreiden zich op deze manier heel goed."

Meekijken bij de Dementiescan in gemeente Molenlanden?

Leer meer over de Dementiescan

Neem contact op met de afdeling van Alzheimer Nederland in jouw regio om een Dementiescan in te vullen.

André Schoonderbeek en Joep Koch

René van der Leest en Gijsbert-Willem Evers

Digitale dagbesteding

De dag besteden in Putten

Mensen met dementie die normaal gesproken naar de dagbesteding gingen, moesten door de coronacrisis thuis blijven. Inge Rovers, casemanager dementie, zag wat dat betekende en kwam met de vraag 'Kunnen we een alternatief bedenken?'. Gijsbert-Willem Evers, projectleider bij Welzijn Putten had de oplossing: de digitale dagbesteding in Putten is een feit!

Evers: "Juist mensen met dementie hebben behoefte aan structuur in hun dag. En dagbesteding zorgt ervoor dat ook mantelzorgers op adem kunnen komen, doordat iemand de zorg even overneemt." Om zowel mantelzorgers als mensen met dementie juist in coronatijd wat te kunnen bieden, startte Welzijn Putten de digitale dagbesteding. "ICT-bedrijf Certus was direct enthousiast over het idee en heeft kosteloos een digitaal kanaal aangeboden voor dagbesteding thuis. Het kanaal kan bekeken worden via een livestream of via een kastje op de televisie. De dagbestedingen Norschoten, Hoeve Ruimzicht en Zorgerf Buiten-land gaven aan dat ze graag mee wilden doen. Het Zorgerf Buiten-land heeft vanaf het begin heel veel tijd en energie gestoken in het succesvol opzetten van het concept en maakte verschillende uitzendingen. Geweldig om te zien hoe de medewerkers dit hebben opgepakt! En natuurlijk is het mooi om van bezoekers van de dagbestedingen ook te horen dat ze de uitzendingen erg waarderen en dat het voorziet in hun behoefte."

Samen de krant lezen

René van der Leest is één van de eigenaren van de dagbesteding van het Zorgerf. "Samen met de begeleiders van de dagbesteding hebben we een opname set gerealiseerd op ons eigen terrein. Hier maken we nu twee uitzendingen per dag.

De digitale dagbesteding wordt gegeven door de vaste gezichten van de dagbesteding zodat de kijkers daar herkenning in vinden. Elementen uit de gewone dagbesteding komen terug in de uitzendingen zoals samen de krant lezen, benoemen welke dag het is en muziekfragmenten luisteren. Ook is er aandacht voor bewegen met oefeningen die mensen thuis vanuit hun woonkamer kunnen doen. In de eerste week maakten de mensen van de dagbesteding van het Zorgerf online een rondje langs de dieren."

Vertrouwde gezichten

De reacties van gebruikers op de uitzendingen zijn positief. Van der Leest: "Mensen vonden het fijn om de vertrouwde gezichten van de dagbesteding te zien. Dagelijks hadden we ongeveer honderd kijkers! Het gaf niet alleen mensen met dementie structuur, maar ook anderen profiteerden ervan. Denk aan kinderen met een verstandelijke beperking of eenzame ouderen." Evers vervolgt: "Door de inzet vanuit de samenleving hebben we dit initiatief op kunnen zetten. Samen met ondernemers, zorgaanbieders, vrijwilligers en andere betrokkenen hebben we dit mogelijk gemaakt. Wat ons ook hielp is dat wij als welzijnsorganisatie de vrijheid kregen vanuit de gemeente Putten dit initiatief verder vorm te geven. Omdat wij alle lijntjes al hebben, konden we dit binnen twee weken opzetten. Ook na de coronacrisis kan de digitale dagbesteding een goede aanvulling zijn op de reguliere dagbesteding, zodat we nog meer mensen kunnen bereiken."

Toekomstbestendig

Van der Leest: "Inmiddels is bij ons de dagbesteding weer open en zijn de begeleiders die tijdens de coronacrisis de uitzendingen maakten weer druk bezig op de werkvloer. Het zou mooi zijn als er een structurele financiering komt vanuit de gemeente die de digitale dagbesteding draaiende kan houden zodat we alle mensen met dementie structuur en houvast kunnen bieden. Een digitale vorm van dagbesteding komt ook andere doelgroepen ten goed. Denk aan eenzame ouderen of mensen met een verstandelijke beperking."

Dagje achter de schermen bij de digitale dagbesteding in Putten

René van der Leest en Wendy Jager

Joska van den Beukel en Jan van Geest

Online Alzheimer Café

Naaldwijk biedt online ontmoetingspunt tijdens corona

Door de coronacrisis waren plotseling alle geplande Alzheimer Café's afgelast. En dat terwijl in deze periode juíst behoefte was aan informatie en contact. Deze boodschap was in Naaldwijk niet aan dovemansoren gericht: vrijwilligers van het Alzheimer Café hebben snel werk gemaakt van een Online Alzheimer Café, met steun van de gemeente Westland. Zo konden de bezoekers van de Alzheimer Cafés vanuit hun woonkamer genieten van hun vertrouwde gespreksleiders.

Piet Vreugdenhil, wethouder Zorg en Welzijn in de gemeente Westland, is erg lovend over het Alzheimer Café in Naaldwijk. "Het is prachtig om te zien dat de samenleving zijn eigen verantwoordelijkheid pakt. Dit maakt het Alzheimer Café ook zo krachtig. Het gaat door de vrijwilligers van het Alzheimer Café veel beter en sneller dan als ik het zelf zou moeten doen." Joska van den Beukel is één van de vrijwilligers die het Alzheimer Café mogelijk maakt. Met haar achtergrond als casemanager dementie weet ze als geen ander dat zorg en ondersteuning voor mantelzorgers en mensen met dementie nodig is. "Elkaar ontmoeten, informatie uitwisselen en het hart luchten zijn een paar van die dingen waarin het Alzheimer Café ondersteunt". Dit beaamt mantelzorger Jan van Geest: "Zorgen voor iemand met dementie is af en toe echt heel zwaar. Ondersteuning vanuit het Alzheimer Café helpt mij daar een beetje bij. Lotgenotencontact en de band met de anderen maakt het zo fijn."

Vertrouwd gezicht in de huiskamer

Door de coronacrisis zijn alle geplande Alzheimer Cafés bijeenkomsten afgelast. En dat

terwijl het een periode is waarin er juist behoefte is aan informatie. Gelukkig hebben Van den Beukel en anderen zich hard ingezet om deze informatie via een Online Alzheimer Café te geven. “Al spelenderwijs hebben wij geleerd hoe we het Alzheimer Café Online door kunnen laten gaan. In het begin was het nog een beetje amateuristisch, maar na twee filmpjes hadden we echt professioneel materiaal. De interviewers van het Online Alzheimer Café zijn de gespreksleiders van het échte Alzheimer Café, dat maakt het vertrouwd voor de kijkers. Ook kunnen de filmpjes gekeken worden wanneer het uitkomt en kan het later nog gebruikt worden.”

Online is een mooie aanvulling

Van Geest: “Het is een schitterend initiatief en ik heb er echt wat aangehad tijdens de coronacrisis. Maar het zal het Alzheimer Café niet vervangen, want de koffiepauze, het sociale en de interactie missen erin. Het Online Alzheimer Café kan na de coronacrisis goed als aanvulling op de gewoonlijke Alzheimer Cafés. Dan heb je het zowel de interactie met de andere bezoekers als de voordelen van de online uitzending.” Van den Beukel: “In september mogen we weer open als de omstandigheden het toelaten. Hoe het er in de toekomst uit gaat zien moeten we dan nog goed bekijken. Waar kunnen we on- en offline combineren en hoe voelen onze bezoekers zich bij de heropening? Maar we moeten in ieder geval blijven draaien, de mantelzorgers en mensen met dementie hebben dit nodig.”

Een veilige omgeving

De Alzheimer Cafés worden deels gefinancierd door de gemeente vanuit het Wmo-beleid. Wethouder Vreugdenhil weet zelf hoe belangrijk en mooi de Alzheimer Cafés zijn. Hij gaat er namelijk zelf ook heen. Een tip van Vreugdenhil: “Het Alzheimer Café moet je ervaren en meemaken, ook als wethouder. Dan pas weet je hoe veilig deze omgeving is en wat de toegevoegde waarde is voor mantelzorgers en mensen met dementie. Hier kan alles besproken worden, er zijn geen taboes en er is geen enkele vraag die hier niet gesteld kan worden. Ook houdt het de mensen met dementie en de mantelzorgers in beeld wat weer zorgt voor continuering van de zorg. Daarom steunt gemeente Westland de Alzheimer Cafés. In off- en online vorm.”

Bekijk hier de online alzheimer cafés van Delft Westland Oostland

Piet Vreugdenhil

Links: Marianne Smitsmans

Risicoreductie van dementie

De Roermondse aanpak

De koffie en Limburgse vlaaj staan klaar in ontmoetingscentrum 't Paradies in hartje Roermond. Wethouder Marianne Smitsmans loopt tussen de tafeltjes door, her en der mensen begroetend. Het centrum is sinds kort weer open. Hier komen senioren, jong en oud, bijeen voor tal van activiteiten, zo goed en kwaad als het gaat op anderhalve meter afstand. Van yoga tot biljart, van gezamenlijk zingen tot een kop koffie in de hal. Het is één van de manieren waarop de gemeente Roermond zorgt dat haar inwoners actief blijven, zowel fysiek als mentaal.

Roermond en het Alzheimer Centrum Limburg hebben de handen ineen geslagen om mensen meer bewust te maken van hun hersengezondheid. Dit is zelfs uitgemond in de zogenaamde Roermondse aanpak, waarbij aandacht is voor een beter leven met dementie, maar ook het voorkómen van dementie onder de inwoners.

Nieuwsgierig blijven

"De kans is één op vijf dat iemand in zijn leven dementie krijgt. Veel mensen schrikken daarvan, maar weten niet dat zij zelf iets kunnen doen om deze kans te verkleinen. Door mensen bewust te maken van hun hersengezondheid hopen wij de kans op dementie te verkleinen." Aan het woord is Kay Deckers, assistent-professor Risicoreductie van Dementie aan de Universiteit van Maastricht. Vanuit het Alzheimer Centrum Limburg doet Deckers onderzoek naar het verkleinen van de kans op dementie. Mensen bewust maken van de relatie tussen leefstijl en hersengezondheid om zo de kans op dementie te verkleinen, dát is waar hij zich hard voor maakt. "De belangrijkste risicofactor voor dementie is de leeftijd. Maar ook leefstijl heeft invloed; er is veel wat mensen zelf kunnen doen. Denk aan nieuwsgierig blijven;

dat is de meest belangrijke prikkel voor je hersenen. Lees de krant, ga naar het museum, ga een avondje uit en onderhoudt sociale contacten!"

Houd je hersenen gezond

Wethouder Smitsmans heeft de uitdaging voor haar gemeente scherp op het netvlies: het aantal van 1.000 inwoners met dementie zal de komende jaren in Roermond verdubbelen. Om de kans op dementie te verkleinen zet de gemeente Roermond in op bewustwording. Bijvoorbeeld door het delen van kennis, het bewust maken van mensen over het belang van goede hersengezondheid en het stimuleren van positieve gezondheid waarbij de focus niet op ziekte ligt, maar op een betekenisvol leven. "We trainen beleidsmedewerkers op dit onderwerp. Niet alleen de beleidsmedewerkers die gaan over zorg en gezondheid, maar juist ook op het terrein van sociale zaken. Het bevorderen van positieve gezondheid betekent dat je het gesprek aangaat over alle aspecten van het leven", aldus Smitsmans. Men wordt hierbij ondersteund door de wetenschap. "Als gemeente luisteren we naar de wetenschappelijke inzichten over dementie. Vervolgens spreken wij hierover met de mensen zelf: zo combineren we wetenschappelijke inzichten met de dagelijkse realiteit van mensen", legt Smitsmans uit.

Wat goed is voor je hart, is goed voor je hersenen

Veel gemeenten hebben in hun gezondheidsbeleid aandacht voor een gezonde leefstijl. De focus ligt daarbij voornamelijk op overgewicht of roken. Maar wat goed is voor je hart, is ook goed voor je hersenen! "Voor je hersengezondheid zijn grotendeels dezelfde factoren van belang, maar veel mensen weten dat niet. Door mensen hiervan bewust te maken, kunnen gemeenten een grote rol spelen in het verkleinen van de kans op dementie. Het uitgangspunt daarbij is: beweeg regelmatig, eet gezond, blijf nieuwsgierig!", aldus Deckers. Smitsmans sluit zich daar bij aan: "Roermond zet in op een brede aanpak die naast gezondheid ook kijkt naar het dagelijks leven en sociale contacten van mensen. Want alles hangt uiteindelijk met elkaar samen."

Meer weten over de Roermondse aanpak?

Kay Deckers

Dementievriendelijke gemeente

Mensen met dementie doen zo lang mogelijk mee in Oldambt

Ko Muller, trainer bij Samen dementievriendelijk, en Adrie de Wit, beleidsadviseur van de gemeente Oldambt, hebben één doel: een dementievriendelijke gemeente Oldambt. Oldambt is een gemeente in Groningen en telt ruim 38.000 inwoners. “Mensen worden steeds ouder en het aantal mensen met dementie neemt toe. Zo ook hier. Om mensen zolang mogelijk mee te laten doen, zetten wij ons in om de samenleving leefbaar te maken voor mensen met dementie. En dat begint voor een groot deel bij de gemeente zelf”, stelt De Wit.

Een interactieve training voor het gemeentepersoneel

De gemeente Oldambt biedt de trainingen van ‘GOED omgaan met dementie’ van Samen dementievriendelijk vanzelfsprekend aan de medewerkers van de gemeente aan. De Wit: “We zijn begonnen bij onze Wmo-consulenten en medewerkers die veel contact hebben met mensen met dementie. In de training op locatie komen herkenbare voorbeelden uit de dagelijkse praktijk aan bod. Medewerkers leren hoe ze dementie kunnen herkennen en hoe ze er vervolgens zo goed mogelijk mee om kunnen gaan. Die kennis helpt hen in zowel de thuis- als werksituatie.”

Muller vult aan: “De deelnemers vinden de training niet alleen leerzaam maar ook leuk. In het begin zit iedereen nog een beetje in de afwachtende modus, maar al snel hebben ze door dat ze veel kunnen inbrengen en delen met hun medecursisten.” De Wit bevestigt dit: “Collega’s die mee hebben gedaan, steken de andere collega’s met hun enthousiasme aan. En uiteindelijk wil iedereen meedoen.”

Bewustwording bij de gemeente

Voor De Wit is het belangrijk dat er in zijn gemeente meer bewustwording is van de ziekte dementie en de impact hiervan. “We worden allemaal ouder en blijven langer thuis. In Nederland leven nu zo’n 280.000 mensen met dementie. Mensen met dementie leven gemiddeld acht jaar met hun ziekte waarvan ze ruim zes jaar thuis wonen. Zij doen hun boodschappen in de supermark, gaan naar het gemeentehuis voor bijvoorbeeld het aanvragen van een paspoort en trekken baantjes in het zwembad. Om hen te helpen zelfstandig te blijven functioneren, is het belangrijk dat wij allemaal de signalen van de ziekte herkennen en ook weten wat we kunnen doen. De bewustwording en de ‘GOED omgaan met dementie’ training zorgen ervoor dat de mensen van de gemeente minder verlegen zijn in de omgang met mensen met dementie.”

De politie doet ook mee

Een mooi voorbeeld van de opbrengst van de training is de opgedane kennis van de politiemensen in Oldambt. Muller: “De politie kan ’s nachts iemand tegenkomen die onbegrepen of verward gedrag vertoont. In het begin van de training hadden de agenten het over mensen die een beetje van het padje af zijn. Maar na afloop van de training hebben ze meer inzicht in de situatie. Er is meer begrip voor verward gedrag en er wordt beter op gereageerd.”

Hoe kijkt Oldambt naar de toekomst?

Samen hebben De Wit en Muller ambities voor de dementievriendelijke toekomst van Oldambt. “Alleen trainen van gemeente-medewerkers en politie is zeker niet ons eindpunt,” zegt De Wit. “Ook de zorg- en welzijnsorganisaties gaan we uitnodigen voor de training. Want zorgmedewerkers en ondersteunende krachten in het verpleeghuis kunnen ontzettend veel van leren van de training! Denk aan de receptie of het personeel in het restaurant van een zorginstelling. En vergeet de taxichauffeurs van het Wmo-vervoer niet, die komen regelmatig in contact met mensen met dementie.”

Een tip voor de gemeente

Wat kunnen we leren van Oldambt? “Maak een inventarisatie van behoeften en mogelijkheden binnen een gemeente. Kijk goed wat er al aan initiatieven bestaat en hoe krachten gebundeld kunnen worden. Het kan zinvol zijn om een werkgroep op te richten en taken te verdelen. De regionale afdeling van Alzheimer Nederland kan hierbij ondersteunen. Kijk voor meer informatie op https://www.alzheimer-nederland.nl/over-ons/belangenbehartiging!” moedigt De Wit andere gemeenten aan.

Adrie de Wit en Ko Muller

Online trainingen en trainingen op locatie

Samen dementievriendelijk biedt trainingen op locatie én een online trainingsprogramma om kennis in de omgang met dementie te vergroten. In de training op locatie van tweeëneenhalf uur wordt geoefend met voorbeelden uit de dagelijkse praktijk. In het online-aanbod worden naast de basistraining “GOED omgaan met dementie” 12 trainingen aangeboden voor specifieke beroepsgroepen zoals; ‘in de thuiszorg’, ‘in het vrijwilligerswerk’, ‘in de taxi’ en ‘aan de telefoon’. Een overzicht van alle trainingen vind je op: samendementievriendelijk.nl/trainingsaanbod

Nawoord

Meer maatwerk. Dat is de titel van dit boekje waarin mensen met dementie en hun mantelzorgers centraal staan. En die titel had niet beter gekozen kunnen worden. Want hoewel er al veel mooie voorbeelden zijn, is er ook ruimte voor verbetering. En daarin spelen gemeenten een sleutelrol. Als initiatiefnemer, als regievoerder of als aanjager.

Tijdens het maken van dit boekje werd de wereld overvallen door een crisis van ongekende omvang. Mensen met dementie en hun mantelzorgers zijn door de coronacrisis hard geraakt. Zorg en ondersteuning viel weg en bovendien werden sociale contacten – zó belangrijk – beperkt. Tegelijkertijd zagen we mooie voorbeelden van creativiteit en maatwerk, om toch een alternatief te bieden en in contact te blijven. Op veel plekken werden de handen ineen geslagen en werd gekeken wat wél mogelijk was. Een aantal van deze initiatieven willen we koesteren en na de coronacrisis behouden.

De verhalen uit dit boekje bieden inspiratie voor alle gemeenten in Nederland, van noord tot zuid en van groot tot klein. Gemeenten vertellen op welke manier zij bij een initiatief betrokken zijn geweest en wat dit hen heeft gebracht. Professionals nemen ons mee in hun dagelijkse realiteit en geven tips voor samenwerking. En misschien wel het belangrijkst: mantelzorgers en mensen met dementie vertellen uit eigen ervaring hóe waardevol deze ondersteuning door de gemeente is en wat zij nodig hebben. Zodat iedere gemeente niet opnieuw het wiel hoeft uit te vinden, maar kan doorgaan op wat er al is en dit kan toepassen op haar eigen realiteit, dicht bij de mensen. Maatwerk dus.

Julie Meerveld
Hoofd belangenbehartiging en regionale hulp, Alzheimer Nederland

Colofon

Tekst & coördinatie - Alzheimer Nederland en Van Oort & Van Oort
Ontwerp & realisatie - Strapatz
Beeldmateriaal: Fiering Foto en Film
Martijn Beekman (foto Jan van Zanen, voorwoord)
Janita Sassen (foto Julie Meerveld, nawoord)

Alzheimer Nederland
Uitgave september 2020
www.alzheimer-nederland.nl

Download de digitale versie van dit boekje op www.alzheimer-nederland.nl/maatwerk
Gratis een exemplaar bestellen? Stuur een mail naar info@alzheimer-nederland.nl

Met dank aan:
De mensen met dementie en hun naasten voor hun verhalen.

Programmamanager ouderenhuisvesting gemeente Amsterdam – Andor Kwee
Onderzoeker bij Alzheimer-Architecture – Henri Snel
Coördinator Odensehuis Amsterdam Zuid – Simone Aarnink
Beleidsmedewerker openbare orde en veiligheid gemeente Venray - Monique Janssen
Secutor Security Centrumondersteuners – Niels de Klerk en Rob Berhitu
Ervaringswerker MET ggz – Eric Seuren
Coördinator bij ZwolleDOET – Güler Cumert
Belangenbehartiger bij Alzheimer Nederland – Jan Heining
Projectleider DemenTalent - Ingrêthe Karsten
Projectcoördinator sociale projecten Stichting Netwerk Hoorn – Nanda Leeuw
Oprichters Dementiescan – André Schoonderbeek en Joep Koch
Beleidsmedewerker gemeente Molenlanden – Menno Keller
Welzijnswerker Welzijn Putten – Gijsbert-Willem Evers
Eigenaar Zorgerf Buiten-verblijf - René van der Leest, begeleider Zorgerf Buiten-verblijf - Wendy Jager
Wethouder Sociaal Domein gemeente Westland – Piet Vreugdenhil
Vrijwilliger Alzheimer Café Delft-Westland-Oostland – Joska van den Beukel
Assistent-professor Risicoreductie van Dementie Universiteit van Maastricht - Kay Deckers
Wethouder Sociaal Domein gemeente Roermond – Marianne Smitmans
Voorlichter Alzheimer Nederland – Ko Muller
Toezichthouder Zorg en beleidsadviseur gemeente Oldambt – Adrie de Wit

alzheimer nederland

Meer maatwerk

Daar zorgen wij voor.

alzheimer-nederland.nl/maatwerk